

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לד.

עין משפט גזר מצוה

ב א מיי פ"ג מהלכות
שמיטה ויובל הלה ה
סנה לאוין רסו:
ב א מיי פ"ג מהלכות
לולב הלה כ סנה
שס ובי"ט טור א"ח סימן
מרקס:
ג א מיי פ"ג מהלכות
תמדין ומסופין ה'
ו סנה עשין רה:
ג א מיי פ"ג מהל'
לולב ה' א ד סנה
עשין מד טו"ש א"ח סי'
מנזו סעיף א:
ו [מיי פ"ג מהל' שמיטה
ה' יב וי"ב מהל' מכירה
ה' טו טו"ש ע"ד סי' ממ
סני' מ טו"ש ח"מ סי'
רעד סעי' יב:]

ואחת לְמַקְדֵּשׁ. תימה דכיון דלית ליה הלכתא אימא אף בגבולין למדי מקדש כמיב בקרא:
ורבנן לְמַקְדֵּשׁ מנא אהו. הכי נמי מזי למיזעי לנבא שאול של צעל ושל הרים מנא ליה ושמה לית ליה ולית ליה נמי הא דדרשי רבנן לקמן ערבי נחל שמים אלף סבר ליה כרבי עקיבא דאמר הדם אחד וערבה אחת ואין הלכה כר"ע כדמוכח לקמן ולפי זה צריך ליזהר שלא ליטול ערבה ללולב אלא גזילה על הנחל דשמי דרשות לא דרשין מערבי כדדרשין לקמן וכדדרשין הכא וכל הני תנאי דהכא ולקמן מתניא גבי הדדי דבמות כהנים משמע דמר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי:

אבא שאול אומר לא להכשיר של צעל כלל אלא ללמד שצריך שמי מלות של ערבה אחת לאגדה בלולב ואחת למקדש להקיף את המזבח כדאמרין לקמן בפרק לולב וערבה (דף מה):
ורבנן דדרשי ערבי להכשיר של צעל ושל הרים למקדש מנא להו:

א) [למן מד. מוספתא פ"ג ה"ב:] ב) לקמן מד. שמיטה ג. מ"ק ג: ע"ש זבחים קי: א) [מוספתא פ"ב ה"ב:] ד) [לעיל ג.] ה) שבת לו. ע"ש, ו) כבודות עו: חולין מה: נ: ו) [נס ע"ש, ח) ר"מ מ"י, ט) כסי' תובד בעובי ולא כ"י]

תורה אור השלם

1. ויחזק מרע הארץ ויחגרהו בשדה ירע קח על מים רבים צפצפה שמו: יחזקאל ז ה

גליון הש"ס

במרא ערבי שתיים אהת ללולב. ע"י לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה והביאו הרף מה ע"ב תוס' ד"ה א' ללולב:

מוסף רש"י

לשופר של ראש השנה. אין תוקפין אלף בלוחו שש הארץ קורין הלוחות, והוא שופר, או אם בא עם הארץ לשלול בנה יתקע, ואמרו לו בתלמוד (שבת מ"ד). מתורא. אומר. ה"י קורין לגזול פתורא ולקטנה פתורא ועכשי שנתו (שם), אף אני חלוקה ללולב פתורא חסדא לומר שגם זה נשתנה (שם) בי כסי הרבליאל. ומתלה הו קורין להמסק הולילא ולבית הסכות כי, ועכשי נשמו. המסק הוא הפתורא לבית הסכות עשו סגלגל כמין כדור ונמכו קליפות קליפות הרבה כגלגל של ריחים מוקד, בית הסכות, ודופט דק ארז, בית הסכות, סוף הכנס שקורין פסל"א י"ח בו עובי שקורין דובלון ומטו עשו כמין כות. עובי בית הסכות, דופן כפולה ודוקין הפסלים זה כזה בשומן (שם). למחט הנמצא בעובי בית הסכות. מקום יש בראש הכנס מוקן להמסק קרוי בית הסכות, שהוא ענין כוס ויש של כסדי שפתו עובי שני כפלים כפולים ודוקין ובלג"ז רודובל"ן, ומנא מתת תחובה בלוחו עובי ומתוך עובי אפשר לה שלא נקתנה טלה (כתובות עו: ובכ"י חולין ס"ט).

לעוי רש"י

שיב"א (שיר"א). משור. צינפ"ל. הקיבה השלישית של מעלי הגררה. פנצ"א. בטן [כאן בתורה מיוחדת של הקיבה הראשונה של מעלי הגררה].

רבינו הגנאל

אבא שאול אומר ערבי שתיים, אחת ללולב ואחת למקדש, ולרבנן הלכתא גמירי לה, עשר נטיעות ערבה וניטוח המים, הלכה למשה מסיני. תניא אידך ערבי [נחל], פרט לצפצפה שגזילה בין ההרים, ת"י א"ו היא ערבה, קנה שלה לבן ועלה שלה גזול ופיה דומה למגול וזו היא צפצפה, ואם היא מין ערבה שקורין אותה חילפא גילה, דומה למגול פסול. דומה למסר פסול. ואסיקא חילפא [גילת] היא ערבה, שתייה מין ערבות הן. מיהו חילפא היא הדס רע, כדגרסין בגמרא הדין אסא קאי בחילפא, אסא שמה ואסא קרו לה, ככלל שהחילפא הדס רע הוא. וכן שופר [הוא] חצוצרות ופתורא היא פתורא. אמר אבי אף אני אומר, כי הובליאל היא כי כסי ובי כסי היא כי הובליאל, למאי נפקא מינה, למחט שנמצאת בשתיים בית הסכות, בין אם יאמר לך כי הובליאל נמצא, בין אם בבי כסי, בעובי בית הסכות הוא, וכן שטר שכתוב בו בורסקי, היא בבל.

אבא שאול אומר (ב"ב ע"ג) ערבי שתיים אחת ללולב ואחת למקדש ורבנן למקדש מנא אהו ויחזק א"ר אסי א"ר יוחנן ע"ש עשר נטיעות ערבה וניטוח המים הלכה הנחל פרט לצפצפה הגדולה בין ההרים א"ר זירא מאי קראה יקח על מים רבים צפצפה שמו א"ל אביי ודילמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים ומאי ניהו צפצפה א"כ מאי שמו א"ר אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני כקח על מים רבים ומאי ניהו ערבה והן שמו עצמן כצפצפה שבהרים איכא דמתני לה להאי קרא אמתניתא קח על מים רבים צפצפה שמו מתקיף לה ר' זירא ודילמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים מאי ניהו צפצפה אם כן מאי שמו א"ר אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני כקח על מים רבים ניהו ערבה והן שמו עצמן כצפצפה שבהרים ויהו ערבה ואיזהו צפצפה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלה משוך ופיה חלק צפצפה קנה שלה לבן ועלה שלה גזול ופיה דומה למגול והא תניא דומה לכשר דומה למסר פסול אמר אביי כי תניא ההיא ה"ב חילפא גילא אמר אביי שמע מינה האי חילפא גילא כשר להושענא פשימא מהו דתימא ה"הואיל ואית ליה שם לווי לא נתכשר קב"ל ואימא הכי נמי ערבי נחל אמר רחמנא מכל מקום אמר רב חסדא ה"הני תלת מילי אשתני שמיהו מכי חרב בית המקדש חלפת ערבתא ערבתא חלפתא מאי נ"מ ללולב שיפורא חצוצרתא חצוצרתא שיפורא מאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה פתורתא פתורא פתורא פתורתא למאי נפקא מינה במקח וממבר אמר אביי אף אני אומר בי כסי הובליאל הובליאל בי כסי למאי נפקא מינה ל"מחט הנמצא בעובי בית הכסות אמר רבא בר יוסף אף אני אומר בכל בורסקי בורסקי בכל למאי נפקא

צפצפה שבהרים איכא דמתני לה להאי קרא אמתניתא קח על מים רבים צפצפה שמו מתקיף לה ר' זירא ודילמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים מאי ניהו צפצפה אם כן מאי שמו א"ר אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני כקח על מים רבים ניהו ערבה ואיזהו צפצפה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלה משוך ופיה חלק צפצפה קנה שלה לבן ועלה שלה גזול ופיה דומה למגול והא תניא דומה לכשר דומה למסר פסול אמר אביי כי תניא ההיא ה"ב חילפא גילא אמר אביי שמע מינה האי חילפא גילא כשר להושענא פשימא מהו דתימא ה"הואיל ואית ליה שם לווי לא נתכשר קב"ל ואימא הכי נמי ערבי נחל אמר רחמנא מכל מקום אמר רב חסדא ה"הני תלת מילי אשתני שמיהו מכי חרב בית המקדש חלפת ערבתא ערבתא חלפתא מאי נ"מ ללולב שיפורא חצוצרתא חצוצרתא שיפורא מאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה פתורתא פתורא פתורא פתורתא למאי נפקא מינה במקח וממבר אמר אביי אף אני אומר בי כסי הובליאל הובליאל בי כסי למאי נפקא מינה ל"מחט הנמצא בעובי בית הכסות אמר רבא בר יוסף אף אני אומר בכל בורסקי בורסקי בכל למאי נפקא

כשרה נקט נמי משני דדנין טריפה חף על פי דמילתא דפשיטא היא אי נמי ס"ד משני דדנין דניקבו שמי העורות כשרה לפי שזכר ע"ג המסס ומדוכן שם צשומן ומגין שלא ילא הרעי מידי דהוא החלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה והא דנפקא מינה הכא במאי דאשתמי שמייהו היינו נפקותא דלא מטעה מה שאמר מנא אחד כשרה היינו כהובליאל דהיינו המסס שקורין עכשיו בית הכסות אכל מה שקורין אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם וכן שלא נטעה נמי במשני דדנין טרפה דהוי במה שקורין עכשיו בית הכסות דהוא המסס אכל מה שקורין עכשיו הובליאל דהוא מה שהיו קוראין תחלה בית הכסות: אפי' משני דדנין כשרה כחלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה:

לולב וערבה (דף מה), והתם מפרש יין וכל קרבנות כל ימות השנה אין נסכיהם אלא יין חוץ מן החג בתימא של שחר שצריך שני ניסוכין: מאי קראה. דלפספס לגריותא ולא מינא דערבה היא דנרבייה מערבי מכל מקום: קח על מים רבים כפצפה שמו. כדמפרש ליה ר' אבהו אותו שנשרש ואחוז על מים רבים נעשה כפצפה אלמא גריותא היא דבמכחה נאמר ציחוקאל: א"ר אבהו גרסינן. ולא גרסינן אלף ולאו לפרושי טעמא דמתני' אלף מלתא בצפני נפשה היא הואיל ואיירי בקרא פרשיה: ואיכא דמתני להאי קרא אמתני'. דתנא דמתני' גופיה אייתהי דמתני' ולאו ר' זירא והך אתקפתא דאביי מתני לה בר' זירא ומירוצא דא"כ מאי שמו מתנו לה כלל גברא: קנה שלה. עץ שלה: ופיה חלק. חודן של עלין חלק ואינו עשוי פגימות פגימות: והסניא דומה למגל כשר. מגל קציר פגימותיה כולן נוטות לזד אחד עקומות הולכות נוכחו ולהם שני עוקצין אחד מכאן ואחד מכאן כפגימות סכין: ה"ג משכחה לה כחילפא גילא. ולא גרס ומשכחת לה. חילפא גילא מין ערבה כשרה היא ופיה דומה למגל אכל שחר ערבה פיה חלק: חילפא ערבסא. לאו היינו חילפא גילא אלף כפצפה ועכשיו בשמיית משמה וקורין לה ערבה: שיפורא. כפוף: הולוצרסא. פשוטה ואינה של איל: פפורסא פפורא. האחת גדולה והאחת קטנה ושם היו רגילין לקרות לגדולה חלק קטנה ושל קטנה לגדולה: אף אני אומר. אף אני יש בידי עוד אחד שנתמך שמה: הובליאל. כפיי"ל: בית הכסות. סוף הכנס שקורין פנצ"ה והוא עשוי ככובע וככוס ודופטו סביב (שפה) לו עבה כשתי דפנות ותניא (חולין דף ג:) מחט שנמלאת צעובי בית הכסות מנא אחד תחובה צעובי ולא ניקב נקב מפולש כשר שהעובי סותמו ומגין משני דדנין שהנקב מפולש עריפה ובלוחו שקורין עכשיו בית הכסות אין חילוק להכשיר מפני שדופטו דק והוא היה רגיל לקרות הובליאל:

א) נבלה דמקדש דבניי רבתי וז"ל א"ר חסדא תנא תנא מילי אשתני שמייהו חלפתא היא ערבתא וכן שופר הלוחות וכו'.